

УДК 81'373.47:316.774

ШУЛЬСЬКА Н. М., канд. філол. наук, доцент кафедри соціальних комунікацій

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

ЛІНГВІСТИЧНА КУЛЬТУРА СУЧАСНОГО МЕДІЙНИКА: ПУНКТУАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ

Анотація. У розвідці зауважено, що успішний портрет сучасного медіафахівця формує мовна освіченість як прояв професійної компетенції, а дотримання норм сучасної літературної мови – обов'язкова умова якісної й повноцінної діяльності українських ЗМІ. Недостатній рівень лінгвокультури працівників друкованого чи електронного видання негативно впливає на мовну грамотність читачів. Пунктуаційні огріхи – продуктивне за кількістю репрезентантів помилконебезпечне місце журналістських матеріалів.

Ключові слова: лінгвістична культура, медійник, пунктуація, професійна компетенція.

Професіограма сучасного медіапрацівника, окрім фахових умінь, передбачає наявність мовнокомунікативних навичок щодо дотримання правописної культури й усного спілкування в щоденній діяльності. Успішний професійний портрет фахівця формує лінгвістична грамотність як вияв освіченості й ерудиції, патріотичності й поваги до рідного слова. Аби на належному рівні виконувати покладені професійні обов'язки й не допустити при цьому анормативів у текстах та усній комунікації, журналісту / редактору необхідні лінгвістичні знання з фонетики, орфографії, лексики, стилістики, термінології, синтаксису тощо. Дотримання норм сучасної літературної мови – обов'язкова умова повноцінної, якісної діяльності працівників масмедіа, оскільки, крім інформування, норми виконують і виховну роль; їхне

порушення відображає низький рівень мовної компетенції певного видання, що знижує рівень грамотності кожного окремого читача та читацької аудиторії (суспільства) в цілому [4].

У зв'язку з тим, що інформація сьогодні транслюється мегашвидко через традиційні й нетрадиційні медіа, зростає потреба дослідження культури писемного мовлення журналістських матеріалів. Побіжний огляд інтернет-публікацій на новинних сайтах свідчить про низький рівень мовного представлення медіатекстів на правописному, граматичному, стилістичному рівнях. Пунктуаційні огріхи – продуктивне за кількістю репрезентантів помилконебезпечне місце на рівні орфографії. Спостерігаємо, що журналісти під час створення матеріалів, а також літературні редактори впродовж роботи над оформленням текстів і донесенням їх до аудиторії часто нехтують розділовими знаками, не ставлячи їх у складнопідрядних і складносурядних конструкціях, ускладнених реченнях при відокремлених, однорідних, уточнювальних членах, уживаючи звертання або вставні слова. Спорадично послуговуються зайвими пунктограмами, зрідка взаємозамінюють один знак іншим, вдаючись до необґрунтованих анормативів.

Медійники повинні не лише якісно й кваліфіковано представляти інформаційний контент, а й дбати про високу мовну культуру текстового наповнення матеріалів. Зразкова писемна комунікація «передбачає строге дотримання пунктуаційних норм, тобто правильне вживання в тексті розділових знаків, які для досягнення мети спілкування дають змогу логічно й синтаксично членувати висловлення на окремі змістові елементи» [5, с. 3]. Зважаючи на це, фіксація й аналіз мовних анормативів серед пунктуації в журналістських текстах вимагає сьогодні особливої уваги.

Невіддільним компонентом професійного мовлення є його правильна організація. У живій комунікації це відображено наголосом або паузою, а на письмі – розділовими знаками, які відтворюють стосунки між мовними елементами. Розділові знаки служать не лише засобом розподілу, а й поєднання, вираження усного мовлення на письмі, його особливостей і значення [3]. У мовознавстві традиційно існують дві пунктуаційні норми: позитивна (коли розділовий знак уживають) і негативна (коли розділовий знак не вживають). Писемна комунікація медійників засвідчує ще одну позицію, яку ми однозначно можемо віднести до негативної: коли замість одного знака вживають інший. Працюючи з текстом, журналіст зазвичай виконує таку послідовність пунктуаційних дій: 1) знаходить змістовий відрізок і з'ясовує його природу; 2) визначає місце змістового відрізка в синтаксичній конструкції; 3) робить правильний вибір потрібної пунктограми; 4) ставить необхідний розділовий знак.

Спостерігаємо також, що автори вживають пунктограми механічно, не дотримуючись основних правил виокремлення. Серед пунктуаційних умінь, якими повинні володіти сучасні фахівці медіа, необхідними є такі: 1) здатність знаходити змістові відрізки, які потрібно оформити розділовими знаками; 2) уміння розташовувати розділові знаки відповідно до основних мовних правил; 3) навички обґрунтування вибору розділового знака; 4) редакторська робота над виправленням помилок. Л. Григорян вважає, що для того, аби грамотно використовувати

пунктограми, потрібно насамперед знати ознаки синтаксичних конструкцій, про пунктуаційне виокремлення яких повідомляє правило. Необхідно також володіти прийомами, за допомогою яких розпізнаємо речення; розуміти та пам'ятати умови пунктуаційної норми [1, с. 46]. Структуруючи пунктуаційну компетентність сучасного фахівця, Н. Ковальчук диференціює її на три різновиди: 1) знання про систему розділових знаків та правила їхнього вживання; 2) основні пунктуаційні вміння; 3) здатність будувати та пунктуаційно правильно оформляти висловлювання в усній і писемній формі [2]. Пунктуаційна компетентність як субкомпетентність професійної мовнокомунікативної компетентності у структурі професіограми працівника медіа є однією з характеристик спеціаліста.

Дослідивши писемну професійну комунікацію медійників на матеріалі новинних текстів українських інтернет-ЗМІ, виокремлюємо три негативні помилкові зони на рівні пунктуації: 1) помилки, пов'язані з пропуском необхідної пунктограми; 2) анормативи, що відображають наявність зайвого розділового знака; 3) порушення, що свідчать про заміну одних знаків іншими. Кількісний аналіз помилкобезпечних пунктуаційних явищ виявив, що найчастіше медійники пропускають необхідний розділовий знак. Порівняно рідше вдаються до зайвих пунктограм або ненормативної заміни одних знаків іншими. Покращенню процесу редагування та підвищенню комунікативної ефективності медіатексту має сприяти використання працівниками ЗМІ протипомилкового апарату, що містить дані про помилкобезпечні місця на рівні пунктуації. Безперечно, кожен працівник редколегії зобов'язаний ідеально володіти нормами сучасної української мови, бути обізнаним з усіма змінами та доповненнями, аби й надалі забезпечувати гідний рівень своєму медіа. При виникненні найменших сумнівів редактор повинен звернутися до авторитетних лінгвістичних джерел, аби переконатися у правильності / неправильності своїх міркувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Григорян Л. Т. Навчання пунктуації в середній школі. Київ: Вища школа, 1992. 120 с.
2. Ковальчук Н. Складові пунктуаційної компетентності. *World Science*. 2016. Vol. 3. № 1(5). С. 21–25.
3. Кривич Н. Ф. Культура професійного спілкування та мовна культура як шлях до самовдосконалення фахівця. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)*. 2017. Вип. 7. С. 79–84.
4. Супрун Л. В. Нормативність мовлення як складник мовної комунікації журналіста. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2008. Т. 33. С. 44–48.
5. Терлак З. Пунктуаційний словник-довідник. Львів : Апріорі, 2019. 396 с.